TÂBİÎN

التابعون

Sahâbeyi müslüman olarak gören ve müslüman olarak ölen ikinci nesli ifade eden terim.

2.1.3.Tâbiin Dönemi'nde Hadis

Tâbii sözcüğünün çoğulu olan **tâbiin,** sahabeden herhangi biriyle mü'min olarak görüşüp ondan ilim alan ve iman üzere ölen kimselere denilmektedir.[14] Hz. Peygamber hayatta iken yaşamış ama onu görememiş kişilere ise muhadram adı verilir.[15] Muhadram denilen kişiler, sahabeyi gördükleri için onlar da tâbiin neslinden sayılırlar. Tâbiin Dönemi, Hz. Peygamber'in vefatı ile başlayıp 180 (796) yılına kadar devam eden süreci kapsamaktadır.[16]

Tâbiin, sahabeden öğrendikleri hadisleri sonraki nesillere aktarmış; hadislerin güvenilir bir şekilde kaydedilmesi için senet sistemini güçlendirmiştir. Bu nesil; ilim öğrendiği sahabinin yanında kalıp rivayetleri ezberlemiş, yeni bilgiler edinmek amacıyla farklı sahabilerin yanına yolculuk etmiş, ezberledikleri hadisleri unutmamak için yazıya geçirmiştir. Hadis yazım faaliyeti ise I (VII) asrın ikinci yarısından sonra hız kazanmıştır.[17]

Hadislerin sözlü ve yazılı aktarımı ile ilgili e-içeriğe bu karekod üzerinden ulaşabilirsiniz.

Tâbiin Dönemi'nin öne çıkan başka bir özelliği ise hadisleri rivayet eden kişilerden öğrenmek için farklı beldelere yolculuk yapılmasıdır. Hadis ilmi için yapılan bu yolculuklara **rihle** adı verilir[18] *(Görsel 2.2).* Bu yolculuklar, Sahabe Dönemi'nde yapılmış olsa da Tâbiin Dönemi'nde yoğunluk kazanmıştır. Söz konusu ilim yolculukları geniş İslam coğrafyasında bilgi akışını sağlamıştır. Örneğin Irak'ın Kufe şehrinde yaşayan ve hadis öğrenmek isteyen bir kişi Basra, Mekke ve Medine şehirlerine gittiğinde oradaki ilmi öğrenebilme; Kufe'de öğrendiklerini de buradakilere aktarabilme imkânına kavuşmuştur. Yüzlerce yıl hadis ilminde bölgeler arası bilginin taşınmasına vesile olan bu gelenek, Tâbiin Dönemi sonrasında da artarak muhaddislerin ilim öğrenme ve öğretme aracına dönüşmüştür.[19]

Görsel 2.2
Rihle, hadis öğrenmek için yapılan ilmî yolculuktur.

Tâbiin Dönemi'nde Hadis Aktarımının Temel Özellikleri

Sözlü Aktarım
Hadislerin sözlü aktarımına devam edilmiştir.

Senet Sistemi
Hadislerin kaynağını ve rivayet zincirini belirtme ihtiyacı bu dönemde ortaya çıkmıştır.

Hadis Dersleri
Hadis dersi halkaları oluşturulmuş; özellikle Kufe, Basra, Medine gibi merkezlerde hadis tedrisatı yapılmıştır.

Sorgulama
Hadislerin kaynağını araştırma ve senedini tespit etme işlemleri daha titiz ve sistemli yürütülmüştür.

Yazılı Metinler
Hadisler, küçük notlar şeklinde yazılı metinler hâline getirilmiştir.

Grafik Bilgi 2.3
Tâbiin Dönemi'nde hadis aktarımının temel özellikleri

Etkinlik-1

20 dk.

Amaç	Hadislerin sözlü ve yazılı aktarımını tarihsel bağlamsallaştırabilme
Yönerge	**Aşağıdaki uygulama adımlarını takip ederek etkinliği gerçekleştiriniz.** 1. Sınıfta halka şeklinde oturma düzeni oluşturunuz. 2. Konuşma sırası için bir nesne (kalem, silgi vb.) belirleyiniz. 3. Hadislerin sözlü ve yazılı aktarımı ile ilgili aşağıdaki metni okuyunuz. Sahabe; Hz. Peygamber'i takip etme, ona soru sorma, müzakere, ezberleme ve yazma yöntemlerine başvurarak hadislerin sonraki nesillere aktarılmasını sağlamıştır. Hz. Ömer'in ensardan bir komşusuyla birlikte sırayla Resulullah'ın yanına gidip inen ayetleri ve Hz. Peygamber'in konuşmalarını birbirlerine bildirmeleri sahabenin hadisleri öğrenme ve aktarılmasındaki hassasiyetini göstermektedir. (bk. Buhari, "İlim", 27) Sahabe Hz. Peygamber'in vefatından sonra hadislerin öğrenilmesi ve yaygınlaştırılması için çaba harcamaya devam etmiştir. Cabir bin Abdullah'ın kendisi gibi bir sahabi olan Abdullah bin Üneys'in doğrudan Hz. Peygamber'den aldığı bir hadisi bizzat kendisinden duymak için bir ay süren bir yolculuk yaptığı rivayet edilmiştir. (bk. Buhari, "İlim", 20) Tâbiin nesli, sahabenin hadis alanında yaptığı çalışmaları daha ileri bir noktaya taşımıştır. Tâbiin, sahabe ile görüşerek hadisleri toplamış; bu hadisleri çeşitli yönlerden düzenlemiş ve kendi aralarında müzakeresini yaparak toplumda yaygınlaşmasını sağlamıştır. Senet sisteminin geliştirilmesi ile hadislerin sahih ve zayıf şeklinde ayrılarak güvenilir bir şekilde günümüze ulaşması da bu dönemde yapılan çalışmalarla mümkün olmuştur.

	4. Bu metinden hareketle aşağıdaki soruları sırayla cevaplayınız. a) Hadislerin sözlü ve yazılı aktarımında sahabe ve tâbiinin rolü hakkında ne düşünüyorsunuz? b) Hadislerin sözlü ve yazılı aktarımında ne gibi zorluklar yaşanmış olabilir? c) Sahabe ve tâbiinin hadislerin korunmasında gösterdiği çaba dikkate alındığında onların bu emeğine saygılı ve duyarlı olmak için neler yapılabilir? 5. Söz alan arkadaşlarınızın yüzlerine bakarak ve saygılı bir şekilde dinleyiniz.
Değerlendirme	**Hadislerin günümüze ulaşmasını sağlayan sahabe ve tâbiin nesillerinden biri ile karşılaşma fırsatınız olsaydı onlara saygınızı ifade etmek için neler söylerdiniz?** ....

Etkinlik-2

Amaç	Hadislerin sözlü ve yazılı aktarım yöntemlerini açıklayabilme
Yönerge	**Aşağıdaki uygulama adımlarını takip ederek etkinliği gerçekleştiriniz.** 1. Öğretmeninizin rehberliğinde beş grup oluşturunuz. 2. Gruplarınızda aşağıdaki soruların cevaplarını size verilen süre içerisinde bir kâğıda yazınız. a) Hadislerin sözlü ve yazılı aktarım yöntemleri nelerdir? b) Günümüzde hadislerin öğrenilme ve öğretilmesinde hangi yöntemler uygulanmaktadır? c) Hadislerin sözlü ve yazılı aktarım yöntemleri ile günümüzdeki hadis öğrenme ve öğretme yöntemleri arasında ne gibi benzerlikler veya farklılıklar vardır? 3. Grup olarak hazırladığınız cevap kâğıdını sınıf panosuna asınız. 4. Cevap kâğıtlarını inceleyerek diğer grupların kâğıtlarında ve kendi grubunuzun kâğıdında eksik bırakılan bilgileri farklı bir renkte kalem kullanarak ekleyiniz. 5. Grup incelemeleri tamamlandıktan sonra cevap kâğıdınızı alarak sunumunuzu yapınız.
Değerlendirme	**“Hz. Peygamber, sahabe, tâbiin, doğrudan aktarım, ezber, müzakere, senet sistemi ve yazılı kayıtlar” ifadelerini kullanarak hadislerin sözlü ve yazılı aktarımını anlatan kısa bir metin yazınız.** ....

Kontrol Noktası

1 ve 2. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Sahabe, hadisleri Hz. Peygamber'den bizzat işiten ravilerden duymaya önem vermiştir. Resulullah vefat ettikten sonra sünnet ve hadisi toplayıp aktarmaları gereken onlardı. Kendilerinden sonra gelecek nesil, rivayetlerini sağlamlaştırmak için onlara başvuracaktır. Bunun içindir ki onlar hadis öğrenmek, rivayetlerini tahkik etmek ve hadisin senedini sağlama bağlamak amacıyla yolculuk yapmayı zorunlu görmüşler; hadis öğrenme uğruna yaptıkları bu yolculuklarla ilgili işlerini sıkı tutup acele etmişlerdir. Çünkü âlim ve ravi sahabiler fetihlerden sonra muhtelif şehir ve bölgelere dağılmışlardır. Duyduğu bir hadisi öğrenmek isteyen sahabi hadisin ravisinin bulunduğu şehre giderek ve bizzat ravi ile görüşerek hadisi öğreniyordu.

(Âşık, *Sahabe ve Hadis Rivayeti,* 109)

1. Bu metinde sahabe neslinin hangi faaliyetleri hakkında bilgi verilmektedir?

Hadisi öğrenerek rivayeti sağlamlaştırma gayretleri ve çıktıkları ilim yolculukları hakkında bilgi verilmektedir.

2. Hadislerin öğrenilip aktarılmasında sahabilerin gösterdikleri çabanın önemi nedir? Açıklayınız.

Aşağıdaki metinden yararlanarak tabloyu doldurunuz.

3. İslam coğrafyasının genişlemesiyle ortaya çıkan dinî, sosyal ve siyasi kaynaklı gelişmelerin ardından hadis uydurma gibi bazı sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Bunu gören muhaddisler, hadis nakleden kişilere "Bunu kimden duydun?" sorusunu yönelterek hadislerin kaynağını araştırmış ve isnat sistemini kurmuştur. Muhammed bin Sirin, isnat sisteminin başlangıcını şöyle anlatır: "Önceleri isnat sorulmazdı. Fitne ortaya çıkınca 'Ravilerinizin adını bize söyleyin.' denmeye başlandı. Sonrasında da sünnet yolunda olanların hadisleri alındı, bidat ehlinin rivayetleri terk edildi."

(Müslim, "Mukaddime", 5)

Hadis Kaynağını Araştırma Sebepleri	İsnat Sisteminin Önemi
Hadisin sahihliğini belirlemek Uydurma hadisleri ayıklamak Ravi güvenilirliğini belirlemek Farklı rivayetleri karşılaştırmak	İsnat sistemi, rivayetlerin güvenilirliğini sağlamak açısından önemli katkılar sağlamıştır. İsnat, bir hadisin kaynağını oluşturan ravi zincirini ifade eder ve her bir ravinin kim olduğunun, yaşadığı dönemin, diğer ravilerle buluşma imkânının ve güvenilirliğinin titizlikle araştırılması esasına dayanır. Bu sistem sayesinde bir hadisin Hz. Muhammed'e (sav) nispetinin doğruluğu değerlendirilmiş, uydurma veya zayıf rivayetler tespit edilerek sahih hadislerden ayıklanmıştır. Hadis âlimleri bu zincir aracılığıyla rivayetlerin sahihliğini derecelendirerek hadis ilminde güvenilir bir bilgi aktarımı sağlamışlardır.